

Verkfræðistofan Hönnun
Axel V. Birgisson
Grensásvegi 1
105 Reykjavík

2005030114
8717; 9310

Reykjavík, 17. maí 2005
/--

Efni: Efnistaka úr Ingólfsfjalli ofan Þórustaðanámu í Sveitarfélaginu Ölfusi. Ákvörðun um matsskyldu.

Vísað er til erindis Fossvéla ehf dags. 31. mars 2005 þar sem Skipulagsstofnun er tilkynnt efnistaka úr Ingólfsfjalli ofan Þórustaðanámu í Sveitarfélaginu Ölfusi samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum og lið 13 a í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Sveitarfélagsins Ölfuss, Heilbrigðiseftirlits Suðurlands og Umhverfisstofnunar.

Umsagnir bárust frá Sveitarfélaginu Ölfusi með bréfi móttæknu 18. apríl 2005, Heilbrigðiseftirliti Suðurlands með bréfi dags. 14. apríl 2005 og tölvupósti dags. 28. apríl 2005 og Umhverfisstofnun með bréfum móttæknum 19. og 12. maí 2005. Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila með bréfum dags. 18. og 22. apríl og með tölvupóstum dags. 20. og 28. apríl og 12. maí 2005.

FRAMLÖGD GÖGN FRAMKVÆMDARAÐILA

Fyrirhuguð framkvæmd

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að fyrirhuguð efnistaka verði á syðri brún Ingólfsfjalls ofan núverandi námusvæðis og sé áætlað að efnisvinnsla verði til norðurs frá brún fjallsins. Efni verði síðan ýtt af efnistökusvæði niður á ámokstursplan á núverandi efnistökusvæði, þ.e. Þórustaðanámu, sem sé um 9 ha af stærð. Fyrirhugað efnistökusvæði sé grágrýtishraunlag sem sé þakið gróðurlitlum, lausum malarefnum. Fram kemur að framkvæmdinni verði áfangaskipt og sé gert ráð fyrir að í 1. áfanga verði um 45.000 m³ efnistöku að ræða á um 1 ha svæði og að dýpt efnisvinnslusvæðis verði á bilinu 5-10 m. Eingöngu sé um að ræða efnisvinnslu úr lausum jarðlögum í 1. áfanga framkvæmdarinnar. Fram kemur að gera megi ráð fyrir að árið 2004 hafi verið teknir ca. 20-25.000 m³ á svæði á syðri brún Ingólfsfjalls. Reikna megi með að 80-90% af flatarmáli þess svæðis sem heyri undir 1. áfanga sé raskað nú þegar vegna þeirrar efnistöku en

svæðið hafi þó ekki verið mælt nákvæmlega. Gert sé ráð fyrir að þetta efnismagn dugi fram á haustið 2005. Fram kemur að í 2. áfanga sé gert ráð fyrir að efnistökuverði milli 1.000.000–2.000.000 m³ á um 2,5 ha svæði og gera megi ráð fyrir að dýpt efnisvinnslusvæðis verði um 40-80 m en ekki liggi fyrir að hve miklum hluta verði um vinnslu annars vegar lausra jarðefna að ræða og hins vegar vinnslu úr hraunlögum. Gert sé ráð fyrir að þetta efnismagn muni duga fram til árána 2015-2020 miðað við jafnaðarnotkun sl. ára. Fram kemur að efnistökuverði haldið sem jafnastrí þannig að hún myndi samfelld svæði og ef um verði að ræða afgang efnishauga verði þeir jafnaðir út í lok framkvæmda. Að efnistöku lokinni verði leitast við að láta stallinn, sem muni óhjákvæmilega myndast á fjallsbrúninni, vera eins flatan og hægt er til að síður verði brot í landinu. Tilgangur fyrirhugaðrar framkvæmdar sé að anna núverandi þörf fyrir fyllingarefni og annað unnið efni á Árborgarsvæðinu, í Ölfusi og víðar um Árnessýslu. Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að landnotkun á svæðinu einkennist af núverandi efnistöku í Þórstaðanámu og muni framkvæmdin sem slík ekki hafa áhrif á núverandi efnistökusvæði nema að því leyti að efni verði ýtt fram af brún fjallsins niður á ámokstursplan í námunni. Fram kemur að efnistaka í Þórstaðanámu, sem staðið hafi frá árinu 1957, hafi haft nokkur sjónræn áhrif í för með sér en fyrirhuguð efnistaka á brún fjallsins muni hafa lítil sjónræn áhrif í för með sér enda færast efnistaka upp fyrir brún fjallsins frá núverandi efnistökusvæði. Fyrir séu rásir í klettabelti/fjallshlíðinni ofan núverandi námu sem efni hafi verið rutt niður ofan af fjallinu og verði efni áfram ýtt niður þessar rásir við fyrirhugaða efnistöku skv. 1. áfanga.

Fram kemur að frágangur á því svæði sem raskað verði vegna 1. áfanga, ef ekki verði um að ræða framhald á efnistöku skv. 2. áfanga, felist í að slétta út melinn og jafna út efnisstálinu þannig að svæðið falli vel að umhverfinu. Með tímanum verði útlit svæðisins til samræmis við melinn næst við framkvæmdasvæðið. Fram kemur að ekki sé ljóst hvort að Þórstaðanámu verði lokað í kjölfar fyrirhugaðrar efnistöku í Ingólfsfjalli ofan námunnar. Framkvæmdaraðili og landeigandi muni hins vegar í sameiningu leitast við að gróðurfar austan og vestan til í Þórstaðanámu verði sem líkast því sem hafi verið fyrir efnistöku með því að endurheimta grenndargróður þar sem sáð verði í svæðið til að draga úr sjónrænum áhrifum. Fram kemur að gróður sé rýr á svæðinu ofan á brún fjallsins og fyrirhugað framkvæmdasvæði sé ekki á náttúruminjaskrá. Fram kemur að vegna fyrirhugaðrar efnistöku hafi framkvæmdaraðili óskað eftir að gerðar væru breytingar á gildandi Aðalskipulagi Ölfuss 2002-2014 viðvíkjandi afmörkun vatnsverndarsvæða. Samkvæmt álitni Íslenskra Orkurannsóknna, sem framkvæmdaraðili leitaði eftir, muni breytingar þær á grannsvæði (nærsvæði) vatnsbóla, sem fyrirhugaðar séu, ekki hafa áhrif á vatnsból þar sem vatnafarslegar aðstæður séu með þeim hætti að hvorki yfirborðsvatn né grunnvatn streymi frá núverandi eða fyrirhuguðu efnistökusvæði til vatnsbóla í grenndinni.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG VIÐBRÖGÐ FRAMKVÆMDARAÐILA

Í umsögn Sveitarfélagsins Ölfuss kemur fram það álit að fyrirhuguð framkvæmd skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Í umsögn Heilbrigðiseftirlits Suðurlands kemur fram að fram þurfi að fara mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra framkvæmda, þar sem efnismagn og stærð landsvæðis sé yfir þeim stærðarmörkum, sem tilgreind séu í 1. viðauka tl. 21. í lögum um mat á umhverfisáhrifum. Í matinu þurfi að gera ítarlega grein fyrir áætlun um efnismagn, sem fyrirhugað sé að vinna á

hverjum tíma við helstu áfangabætti námunnar og jafnframt þurfi að gera ítarlega grein fyrir frágangi svæðisins að lokinni umræddri nýtingu. Þá þurfi að gera skýrar grein fyrir grunnvatnsmálum svæðisins og meta þurfi mengunarþætti vegna starfseminnar.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að Skipulagsstofnun hafi komist að þeirri niðurstöðu þann 10. september 2004 að efnistaka úr landi jarðarinnar Kjarrs uppi á Ingólfsfjalli falli undir lög um mat á umhverfisáhrifum og sé tilkynningarskyld til stofnunarinnar, þ.e. að metið sé með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar hvort framkvæmdin sé háð mati á umhverfisáhrifum. Í greinargerð framkvæmdaraðila sé framkvæmdinni skipt upp í tvo áfanga og falli fyrri áfanginn undir 2. viðauka laga nr. 106/2000 um framkvæmdir sem kunni að vera háðar mati á umhverfisáhrifum enda öll stærðarmörk undir uppgefnum viðmiðunum. Fram kemur að í greinargerðinni komi fram tímasetningar viðkomandi áfangaskiptingar ásamt magni og stærð hvers áfanga fyrir sig auk atriða sem fyrirhuguð efnistaka muni byggja á og fjallað sé um hugsanlegan frágang svæðisins. Fram kemur að framkvæmdaraðili telji að gerð sé grein fyrir hugsanlegri mengunarvá fyrir nærliggjandi vatnstökusvæði í greinargerð.

Í svari Heilbrigðiseftirlits Suðurlands við fyrirspurn Skipulagsstofnunar um að efnistaka skv. 1. áfanga, sbr. greinargerð framkvæmdaraðila, virðist að hálfu leyti vera innan fjarsvæðis kemur fram að stofnunin geri ekki athugasemdir við takmarkaða efnistöku skv. 1. áfanga (< 45.000 rúmmetra) í takmarkaðan tíma eða til haustsins 2005 með tilvísan til reglugerðar um varnir gegn mengun vatns, sem lúti að takmörkunum við notkun lands sem sé á fjarsvæði vatnsverndar. Heilbrigðiseftirlit Suðurlands fari hins vegar fram á að við framkvæmd skv. 1. áfanga verði gætt fyllstu varúðar, umferð á svæðinu takmörkuð og efnisgeymslur bannaðar. Fram kemur að Heilbrigðiseftirlit Suðurlands ítreki fyrri athugasemdir sínar að framkvæmdin í heild sé háð mati á umhverfisáhrifum og að gerð verði með skýrari hætti grein fyrir frágangi á hverjum tíma auk þess sem vinnsluáætlun um efnistöku verði ítarlegri.

Í svörum framkvæmdaraðila er tekið undir með Heilbrigðiseftirliti Suðurlands um að gætt verði fyllstu varúðar við fyrirhugaða framkvæmd m.t.t. umferðar og meðferð efna en ekki sé um að ræða efnisgeymslur á framkvæmdasvæðinu.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að í 1. áfanga sé ráðgert að taka 45.000 m³ efnis á sama svæði uppi á Ingólfsfjalli og á sama hátt og gert hafi verið á árinu 2004. Sú efnistaka hafi haft verulega neikvæð áhrif á ásýnd fjallsins, þar sem efni hafi verið ýtt fram af klettabelti efst á fjallinu og hafi hrynjandi efnið myndað áberandi geil í fjallið jafnframt því sem brún fjallsins hafi lækkað. Ef framhald verði á efnistöku á þessu svæði sé það álit Umhverfisstofnunar að ekki eigi að ýta efni niður af fjallinu með þeim hætti sem gert hafi verið til þessa heldur verði efni komið niður um þá rás sem fyrirhugað sé að nýta við efnistöku í 2. áfanga. Umhverfisstofnun telur jafnframt að halda eigi milli 50-100 metra breiðu belti frá brún fjallsins, bæði vegna efnistöku og tilfærslu efnis skv. 1. áfanga, óröskuðu til að draga úr sjónrænum áhrifum efnistökkunnar. Fram kemur að í 2. áfanga sé fyrirhugað að standa að efnistöku á svipaðan hátt og í 1. áfanga, þ.e. að ýta efni niður af fjallinu niður í Þórustaðanámu. Líklegt sé að efsti hluti rásar sem flytja á efni af svæðinu þurfi að lækka samfara lökkun námubotns og muni frambrún fjallsins því lækka á þessu svæði og innsýn í námuna aukast með tímanum. Í greinargerð framkvæmdaraðila sé ekki fjallað um hugsanlegar breytingar á ásýnd fjallsins vegna þessa áfanga eða hvernig koma megi í veg fyrir eða draga úr áhrifum efnistökkunnar á ásýnd Ingólfsfjalls. Að framansögðu sé það niðurstaða Umhverfisstofnunar að 2.045.000 m³ efnistaka á Ingólfsfjalli gæti haft umtalsverð umhverfisáhrif

í för með sér vegna stærðar og umfangs efnistökkunnar og sammögnunaráhrifa með núverandi námu, þ.e. Þórustaðanámu. Ekki virðist liggja fyrir áætlanir um frágang þeirrar námu og því muni náma uppi á Ingólfsfjalli með ófrágenginni Þórustaðanámu valda verulegri breytingu á ásýnd Ingólfsfjalls.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram það álit að ekki hafi myndast geil í fjallið við það að efni hafi verið ýtt niður af því árið 2004 heldur hafi hún verið fyrir í fjallinu frá náttúrunnar hendi. Hins vegar sé sjáanleg litabreyting í geilinni þar sem efni hafi verið ýtt niður um hana. Framkvæmdaraðili telji það ekki til bóta umhverfislega séð að ýta efni niður eystri rásina við efnistöku skv. 1. áfanga þar sem töluvert þurfi að ryðja niður á því svæði til að ná efni niður á ámokstursplan en sú rás muni hins vegar verða fyrir breytingum verði fyrirhugaður 2. áfangi framkvæmdarinnar að veruleika. Við þessa tilhögun verði svæðin samfelld, lækkun verði á námubotni sem og lækkun á efri hluta rásar og muni ásýnd efri hluta námunnar óneitanlega breytast með tímanum. Fram kemur að taka megir undir með Umhverfisstofnun að 2. áfangi fyrirhugaðrar efnistöku geti haft umhverfisáhrif í för með sér enda efnismagn yfir þeim mörkum sem miðað sé við í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum. Það sé hins vegar mat framkvæmdaraðila að efnistaka skv. 1. áfanga sé ekki líkleg til að hafa veruleg umhverfisáhrif í för með sér til viðbótar því raski sem nú þegar hafi átt sér stað á svæðinu. Fram kemur að varðandi lagfæringu núverandi efnistökusvæðis í Þórustaðanámu lýsi framkvæmdaraðili sig reiðubúinn að hefja frágang þess svæðis að vinnslu lokinni í samráði við hlutaðeigandi aðila s.s. Sveitarfélagið Ölfus.

Í frekari umsögn Umhverfisstofnunar er ítrekað það álit að efnistaka skv. 1. og 2. áfanga muni hafa í för með sér veruleg sjónræn áhrif og breyta ásýnd Ingólfsfjalls. Stofnunin telur að umhverfisáhrif efnistöku 1. áfanga séu fyrst og fremst vegna neikvæðra sjónrænna áhrifa á fjallshlíðina vegna ýtingar efnis fram af fjallsbrúninni og telji stofnunin að leita verði annarra leiða til að koma efni fram af fjallinu þegar efnistaka hefst í 1. áfanga þannig að klettabelti, neðan fyrirhugaðs efnistökusvæðis, verði ekki fyrir frekara raski. Eins og fram komi á loftmynd í greinargerð framkvæmdaraðila nái efnistökusvæði skv.1. áfanga að þeirri rás sem fyrirhugað sé að nota við tilflutning efnis niður fjallshlíðina frá efnistökusvæði á fjallinu skv. 2. áfanga. Þar sem um sé að ræða tiltölulega lítið efnismagn skv. 1. áfanga eigi að vera unnt að ganga frá því svæði sem raskast við tilflutning efnis niður rásina ef efnistöku verði hætt að þeim áfanga loknum. Verði hins vegar um framhald á efnistöku, þ.e. skv. 2. áfanga muni öll ummerki um tilflutning efnis niður rásina við efnistöku skv.1. áfanga hverfa. Stofnunin bendir jafnframt á að ekki sé verið að raska nýju svæði ef ofangreind rás verði nýtt þar sem því svæði hafi nú þegar verið raskað að stórum hluta. Umhverfisstofnun telur framkvæmdaraðila ekki hafa sýnt ótvírætt fram á að nýting eystri rásarinnar í tengslum við 1. áfanga sé neikvæð umhverfislega séð. Fram kemur að Umhverfisstofnun telji að þrátt fyrir að framkvæmdaraðili hyggist áfangaskipta framkvæmdinni verði við mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar efnistöku að meta umhverfisáhrif framkvæmdarinnar í heild sinni en ekki umhverfisáhrif 1. áfanga annars vegar og 2. áfanga hins vegar (þ.e. hvors áfanga fyrir sig).

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ítrekuð séu fyrri svör þess efnis að ef flytja eigi efni niður hlíðina við efnistöku skv. 1. áfanga á því svæði sem Umhverfisstofnun bendir á í umsögn sinni, þurfi að raska svæði í fjallshlíðinni töluvert sem sé óraskað í dag, m.a. þurfi að sprengja klöpp í hlíðinni til að stækka planið. Framkvæmdir við þessa tilhögun muni því hafa nokkur áhrif í för með sér. Framkvæmdaraðili vilji einnig taka fram að vegna fyrirhugaðrar

áfangaskiptingar framkvæmdarinnar eins og hún sé sett fram í framlögðum gögnum, sé þess farið á leit við Skipulagsstofnun að við ákvörðun um matsskyldu verði tekin afstaða til annars vegar 1. áfanga og hins vegar 2. áfanga fyrirhugaðrar framkvæmdar.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Um er að ræða efnistöku úr Ingólfsfjalli ofan Þórustaðanámu, sem felur í sér stækkun hennar upp á fjallið og er gert ráð fyrir um 45.000 m³ efnistöku í 1. áfanga og milli 1.000.000 og 2.000.000 m³ efnistöku í 2. áfanga. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 13 a í 2. viðauka í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum sbr. úrskurð umhverfisráðherra dags. 10. desember 2004. Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila er þess farið á leit að Skipulagsstofnun taki ákvörðun um matsskyldu annars vegar 1. áfanga og hins vegar 2. áfanga fyrirhugaðrar framkvæmdar.

Fyrir liggur skv. framlögðum gögnum framkvæmdaraðila að ætla megi að allt að 25.000 m³ efnistaka hafi farið fram á syðri brún Ingólfsfjalls árið 2004 og hafi efninu verið ýtt niður klettabelti niður á núverandi efnitökusvæði, Þórustaðanámu. Hvað varðar framangreinda efnistöku á árinu 2004 kom fram í svari Skipulagsstofnunar dags. 14. júní 2004 við álitsbeiðni Sveitarfélagsins Ölfuss það álit að efnistakan félli undir lög mat á umhverfisáhrifum. Skipulagsstofnun ítrekaði þessa afstöðu sína í bréfi til Fossvéla ehf dags. 10. september 2004 og í úrskurði umhverfisráðherra dags. 10. desember 2004 var staðfest niðurstaða Skipulagsstofnunar þess efnis að að efnistaka uppi á Ingólfsfjalli félli undir lög um mat á umhverfisáhrifum og sé tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu skv. 6. gr. og 13. tl. a. í 2. viðauka laganna sem breytingar eða viðbætur við framkvæmdir skv. 1. viðauka sem hafa þegar verið framkvæmdar eða eru í framkvæmd og kunna að hafa umtalsverð umhverfisáhrif.

Fyrirhuguð efnistaka skv. 1. áfanga, alls um 45.000 m³, mun að stórum hluta verða innan þess svæðis sem raskaðist við efnistöku árið 2004 og við efnistöku skv. 1. áfanga áformar framkvæmdaraðili að viðhafa sömu tilhögun við tilfærslu efnis af efnitökusvæði uppi á fjallinu, þ.e. efninu verður ýtt niður fyrrnefnt klettabelti niður í Þórustaðanámu. Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að tilhögun við tilfærslu efnis árið 2004 hafi haft verulega neikvæð áhrif á ásýnd fjallsins þar sem hrynjandi efnið hafi myndað áberandi geil í fjallið jafnframt því sem brún fjallsins hafi lækkað ofan geilinnar. Umhverfisstofnun leggur til að í 1. áfanga verði efni flutt niður um rás austar í fjallshlíðinni þar sem fyrirhugað sé að koma efni niður skv. 2. áfanga. Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að sú útfærsla við tilflutning efnis skv. 1. áfanga, sem Umhverfisstofnun leggi til, kalli á töluvert rask í rás/skarði austar í fjallshlíðinni á svæði sem sé óraskað í dag, til þess að unnt verði að koma efni niður á ámoksturplan í Þórustaðanámu.

Skipulagsstofnun telur ljóst að helstu umhverfisáhrif fyrirhugaðar framkvæmdar skv. 1. áfanga séu sjónræns eðlis við tilflutning efnis niður fjallshlíðina. Skipulagsstofnun telur óumdeilt að tilfærsla efnis vegna efnistöku árið 2004 hefur sett mark sitt á áberandi hátt á suðurhlíð Ingólfsfjalls, ofan Þórustaðanámu, sem einkennist af dökkleitum klettabeltum. Skipulagsstofnun telur óheppileg að ráðist hafi verið í þær framkvæmdir án þess að lögformleg umfjöllun um framkvæmdirnar og mat á áhrifum þeirra á umhverfið hafi farið fram. Stofnunin telur þó að í ljósi þess að umrædd ummerki um efnistilflutning í klettabelti fjallsins eru nú þegar fyrir hendi sé tilfærsla efnis skv. 1. áfanga ofan af brún fjallsins ekki líkleg til að hafa verulega neikvæð áhrif á

ásýnd fjallsins umfram það sem orðið er. Að mati stofnunarinnar eru áhrif efnistilfærslunnar á ásýnd fjallshlíðarinnar að einhverju leyti afturkræf þar sem þau munu smám saman dvína þegar tilfærsla efnis skv. 1. áfanga verður hætt. Skipulagsstofnun telur að sjónræn áhrif sjálfs efnistökusvæðisins skv. 1. áfanga uppi á syðri brún Ingólfsfjalls verði ekki veruleg umfram það sem orðið er þar sem svæðið er að stórum hluta raskað eftir efnistöku árið 2004. Skipulagsstofnun telur líklegt að gæta muni töluverðrar en tímabundinnar rykmengunar við tilflutning efnis niður hlíðina. Sveitarfélagið Ölfus hefur samþykkt að gera breytingar á Aðalskipulagi Ölfus 2002-2014 er varða afmörkun grannsvæða vatnsverndar á þann veg að efnistökusvæði skv. 1. áfanga verður utan grannsvæðis en að hluta innan fjarsvæðis. Fyrir liggur álit Íslenskra orkurannsókna þess efnis að slík breyting hafi ekki áhrif á vatnsból Vatnsveitu Selfoss og fyrir liggur samþykki Sveitarfélagsins Árborgar og Heilbrigðiseftirlits Suðurlands á fyrirhugaðri aðalskipulagsbreytingu. Í ljósi þessa telur Skipulagsstofnun að efnistaka skv. 1. áfanga sé ekki líkleg til að hafa í för með sér mengun neysluvatns en leggur áherslu á að staðið verði að framkvæmdum eins og fram kemur í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila, að gætt verði fyllstu varúðar við fyrirhugaða framkvæmd m.t.t. umferðar og meðferð efna og að ekki verði um að ræða efnisgeymslur á framkvæmdasvæðinu.

Fyrir liggur skv. framlögðum gögnum framkvæmdaraðila að efnistaka ofan á Ingólfsfjalli skv. 2. áfanga geti numið allt að 2.000.000 m³ og geti staðið næstu 10-15 árin. Um er að ræða umfangsmikið efnistökmagn auk þess sem gert er ráð fyrir að framkvæmdir taki til langs tímabils. Ekki liggur fyrir að hve miklu leyti um er að ræða efnisvinnslu úr föstum jarðlögum og lausum jarðlögum og fyrir liggur einungis grófleg áætlun um vinnsludýpt. Skipulagsstofnun telur ljóst að efnistaka skv. 2. áfanga geti haft í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því háð mati á umhverfisáhrifum m.a. þar sem fyrirhugað efnismagn er mun meira en fram kemur í tl. 21 viðauka 1 í lögum um mat á umhverfisáhrifum um framkvæmdir sem ávallt eru háðar mati á umhverfisáhrifum. Ennfremur hefur komið fram í umsögnum að fjalla þurfi um hugsanlegar ásýndarbreytingar á Ingólfsfjalli vegna efnistöku skv. þessum áfanga og hvernig fyrirhugað sé að koma í veg fyrir eða draga úr áhrifum efnistöku á ásýnd fjallsins. Auk þess hefur verið bent á að gera þurfi ítarlega grein fyrir áætlun um efnismagn sem fyrirhugað sé að vinna á hverjum tíma skv. 2. áfanga jafnframt því sem fjalla þurfi ítarlegar um frágang svæðisins að efnistöku lokinni. Skipulagsstofnun telur jafnframt að í ljósi umfangs efnistöku og fyrirhugaðs verklags við tilflutning efnis, auk lengdar fyrirhugaðs framkvæmdatíma þurfi að leggja mat á áhrif rykmengunar og gera grein fyrir hugsanlegum mótvægisáðgerðum til að draga úr eða koma í veg fyrir rykmengun.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu Fossvéla ehf við tilkynningu, umsagnir og viðbrögð framkvæmdaraðila vegna þeirra. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að 45.000 m³ efnistaka skv. 1. áfanga sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum. Sú niðurstaða byggir á aðsjálf efnistakan verður á svæði sem nú þegar hefur verið raskað jafnframt því sem tilflutningsleið efnisins niður hlíð Ingólfsfjalls ber skýr merki fyrri efnistöku. Auk þess liggur fyrir að gerðar verða breytingar á Aðalskipulagi Ölfus 2002-2014 að fengnu álit Íslenskra orkurannsókna og samþykki Sveitarfélagsins Árborgar og Heilbrigðiseftirlits Suðurlands í þá veru að framkvæmdasvæði skv. 1. áfanga verður utan grannsvæðis. Þá liggur fyrir álit Heilbrigðiseftirlits Suðurlands um að ekki séu gerðar athugasemdir við efnistöku skv. 1. áfanga þó að svæðið sé að

hluta til innan fjarsvæðis vatnsverndar. Framkvæmdir við 1. áfanga eru í samræmi við Aðalskipulag Öfus 2002-2014 og eru háðar framkvæmdaleyfi Sveitarfélagsins skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 m.s.b og starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Suðurlands skv. reglugerð nr. 785/1999 um atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun. Við útgáfu framkvæmdaleyfis þarf að tryggja að framkvæmdatilhögun sem m.a. lítur að frágangi efnistökusvæðis og mörkum framkvæmdasvæðis sé í samræmi við það sem lýst hefur verið í málsgögnum vegna ákvörðunar um matsskyldu.

Það er niðurstaða Skipulagsstofnunar að efnistaka skv. 2. áfanga, milli 1.000.000-2.000.000 m³, geti haft í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því háð mati á umhverfisáhrifum. Sú niðurstaða byggir á umfangi efnismagns og tímalengd efnistöku jafnframt því sem leggja þarf mat á sjónræn áhrif efnistökkunnar auk rykmengunar vegna tilfærslu efnis og gera þarf grein fyrir vinnsluáætlun og frágangi efnistökusvæðis. Einnig kunna framkvæmdir skv. 2. áfanga að hafa samvirk áhrif með núverandi efnistökusvæði, Þórustaðanámu, á ásýnd og yfirbragð Ingólfsfjalls. Ennfremur vísast til eftirfarandi atriða sem tilgreind eru í 3. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum:

- Eðli framkvæmdar m.t.t. sammögnunaráhrifa með öðrum framkvæmdum og m.t.t. ónæðis.
- Nýtingar náttúruauðlinda
- Áhrif framkvæmdar m.t.t. umfangs umhverfisáhrifa, hverjar líkur eru á áhrifum, tímalengdar og sammögnunar ólíkra umhverfisáhrifa á tilteknu svæði

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 16. júní 2005.

Ásdís Hlökk Theódórsdóttir

Jakob Gunnarsson

Afrit.

Umhverfisráðuneytið, Sveitarfélagið Ölfus, Heilbrigðiseftirlit Suðurlands, Umhverfisstofnun og Fossvélar ehf, Magnús Ólason.